

Automatinės garsų kaitos lietuvių kalbos šaknyse

Giedrė Sinkevičiūtė

Anotacija. Fleksinėse kalbose morfemos dažniausiai neturi pastovesnės sandaros, jų ribos nėra labai ryškios, nes gretimos šaknies (ar kamieno) ir afikso fonemos veikia viena kitą ir fonetiškai prisiderina (garsai pasikeičia, susilieja, iškrenta, įsiterpia kitas ir t.t.). Šaknies morfemų išraiškos pokyčiai sunkina lietuvių kalbos mokymąsi, nes ne visada lengva atpažinti, kurie žodžiai yra bendrašakniai, dar sunkiau nustatyti kai kurių žodžių morfemų ribas ar taisyklingai parašyti žodžius ir formas. Straipsnyje aptariami rašyboje matomi automatiniai, arba poziciniai, morfemų išraiškos pakitimai, vykstantys lietuvių kalbos žodžių šaknyse. Remiantis iš Atgalinio dabartinės lietuvių kalbos žodyno (toliau – AŽ) surinktais pavyzdžiais (iš viso 6521 žodis), stengiamasi nustatyti automatinių pakitimų dėsningumus, išnagrinėti tokių kaitų modelius žodžių darybos ir kaitybos sistemose, aptarti jų atsiradimo priežastis bei šaknies morfemų, kuriose galimi automatiniai išraiškos pakitimai, fonologinę struktūrą.